

KRISTINA LEHMANN

ELT, tarttuvien tautien erikoiseläinlääkäri
Eläinlääkäri, Fimea

Eläinten rokottamisesta on HYÖTYÄ MYÖS IHMISILLE

Eläinten rokottamisella on monia hyödyllisiä kansanterveydellisiä ja -taloudellisia vaikutuksia. Suuri osa ihmiselle vaarallisista infektioitaudeista on eläinperäisiä, mutta tartunta eläimestä ihmiseen voidaan estää tehokkaasti rokottamalla eläimet. Lihan, maidon ja muiden elintarvikkeiden tuotanto on suoraan kytköksissä eläinten hyvinvointiin ja terveyteen.

Ihmisille ja eläimille yhteisiä infektioitauteja kutsutaan zoonooseiksi. Parhaimmillaan eläinrokotteiden käytöllä voidaan vähentää ihmisten zoonoottisten tartuntojen määrää, taloudellisia menetyksiä ja mikrobilääkkeiden kulutusta. Laadukkaiden rokotteiden käyttö eläimille on osa kokonaisuutta, jolla edistetään sekä ihmisten että eläinten terveyttä.

Yli puolet ihmisen taudinaiheuttajista on eläinperäisiä

Maailman eläintautijärjestö OIE (World Organisation for Animal Health) on todennut, että ihmisen taudinaiheuttajista noin 60 % on eläinperäisiä. Myös uusista ihmisille merkittävistä infektioitaudeista suurin osa on zoonooseja,

kuten useat linnuista tai sioista eristetyt influenssavirustyyppit. Hiljattain tunnistettu MERS-koronavirus (Middle East Respiratory Syndrome) on myös erittäin todennäköisesti lähtöisin eläimestä, dromedaarista. Ihmisillä varmistettujen MERS-tapausten määrä on lähtenyt jyrkkään nousuun tänä vuonna, ja potilaista noin 30 % on kuollut.

Eläinlääkinnällä on hyvin suuri merkitys ihmisten ja eläinten suojelemisessa zoonoottisilta taudeilta. Eläinten rokottaminen kyseisiä tauteja vastaan on erityisen tehokas taudinvastustustoimenpide, ja se vähentää huomattavasti myös ihmisten riskiä saada tartunta.

Raivotaudin vastustamiseksi on tehtävä jatkuvasti työtä

Yksi pelätyimpiä zoonooseja on lyssaviruksen aiheuttama rabies eli ihmisellä vesikauhuna tunnettu keskushermostoinfektio. Tautiin kuolee maailmanlaajuisesti vuosittain 55 000 ihmistä. Suurin osa tautiin menehtyneistä ihmisistä asuu Aasiassa ja Afrikassa. Tärkein tartunnan lähde on raivotautinen koira. WHO:n arvion mukaan noin 15 miljoonaa taudille altistunutta ihmistä saa vuosittain estohoidon.

Suomessa raivotautia oli viimeksi vuosina 1988–1989, jolloin siihen sairastui usea eläinlaji. Epidemia saatiin kuriin rokottamalla kotieläimet ja levittämällä syöttirokotteita luonnonvaraisille eläimille. Virallisen tautivapauden Suomi sai vuonna 1991. Sen säilyttämiseksi on kuitenkin tehtävä jatkuvasti työtä.

Raivotautilanne Venäjällä on edelleen huolestuttava. Suomen on suojauduttava rajan yli liikkuvilta, mahdollisesti tautia kantavilta ketuilta ja supikoirilta kaakkoisrajan tuntumaan vuosittain levitettävillä syöttirokotteilla, jotka sisältävät eläviä, heikennettyjä rabiesviruksia. Vuonna

Zoonosikeskus (www.zoonosikeskus.fi) määrittelee zoonoosit seuraavasti:

Tartuntatauteja, joiden aiheuttajat voivat siirtyä eläimistä ihmisiin ja päinvastoin kutsutaan zoonooseiksi. Zoonoosien aiheuttajin kuuluu erilaisia bakteereita, viruksia, alkueläimiä, loisia ja muita taudinaiheuttajia, kuten prioni. Zoonoosit voivat tarttua suoraan tai välillisesti eläimen ja ihmisen välillä. Välillinen tartunta voi tapahtua esimerkiksi elintarvikkeiden, veden tai hyönteisten välityksellä. Monet ihmisten merkittävimmistä tartuntataudeista maailmassa ovat zoonooseja. Niistä osa aiheuttaa melko lieviä sairastumisia, mutta eräät zoonoosit ovat ihmiselle hengenvaarallisia ja voivat aiheuttaa suuria taloudellisia menetyksiä yhteiskunnassa.

2013 syöttirokotteita levitettiin yhteensä 180 000 annosta. Syöttirokotteiden käyttö on erittäin toimiva menetelmä kettujen ja supikoirien raivotaudin ehkäisyssä. Näillä rokotteilla voidaan estää tartuntaketjun eteneminen kettujen ja supikoirien välityksellä endeemiseltä alueelta Venäjältä suomalaisiin tuotantoeläimiin ja ihmisiin.

Laittomasti maahan tuodut eläimet voivat tartuttaa raivotautia

Toinen mahdollinen väylä saada tämä tappava tauti maahan on rokottamattomien koirien ja kissojen laitton maahantuonti. Esimerkiksi viime vuoden marraskuussa Marokosta Ranskaan laittomasti tuodulla kissanpennulla todettiin raivotauti. Tapaus aiheutti mittavan ja kalliin selvitystyön mahdollisista ihmis- tai eläinkontakteista sekä tarvittavista estohoidoista.

EU:n lemmikkieläinasetus antaa määräykset matkustussäädöksille, joissa koiran- ja kissanpennuille annettavien raivotautirokotteiden ajankohdat määritellään yksityiskohtaisesti. Lisäksi lainsäädäntö velvoittaa metsästyskoirien ja viranomaisten palvelukoirien rokottamisen raivotautia vastaan.

Raivotautirokotteiden riittävän tehon varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Ihmisille ja eläimille tarkoitettujen rokotteiden toimivuuden takaamiseksi niiden on täytettävä Euroopan farmakopean ja EU-lainsäädännön asettamat vaatimukset. Vaatimusten täytyminen arvioidaan Fimeassa myyntilupaprosessin aikana.

Viime kädessä edellytyksenä Suomen säilymiselle raivotaudittomana maana ovat paitsi edellä kuvatut, lainsäädäntöön perustuvat viranomaistoimenpiteet ja tehokkaat rokotteet myös yksityishenkilöiden moraalinen ja eettinen vastuu. Laittomasti maahan tuotujen eläinten mukana tulevien tautien seuraukset voivat olla erittäin vakavia ja yhteiskunnalle kalliita.

Tuotantoeläinten rokottaminen

Maatalouden rakennemuutoksen myötä suurentuneisiin tilakokoihin ja eläintenpitoyksiköihin liittyy lisääntynyt infektiopaine, jolloin hyvien tuotantotapojen rooli entisestään korostuu. Epidemioiden riskiä puolestaan lisäävät eläinten vapaampi liikkuminen sekä ilmaston lämpeneminen. Myös ihmisten matkustelu voi aiheuttaa tautien leviämistä esimerkiksi ulkomailta tuotujen lihatuotteiden välityksellä.

Suomessa onkin viime vuosina todettu joitain tuotantoeläinten infektiotauteja ensimmäistä kertaa, kuten sikojen influenssaa vuodesta 2009 lähtien ja sirkoviruksen aiheuttamaa vieroituskäisten porsaiden PMWS-oireyhtymää (Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome) vuodesta 2007 lähtien. Nämä virustaudit

aiheuttavat eläimelle muun muassa kasvun hidastumista tai pysähtymistä akuutin taudin aikana. Tyypillisiä niille ovat myös bakteeriperäiset sekundaari-infektiot, joihin tarvitaan mikrobilääkehoitoa. Kumpaankin tautiin on olemassa tehokkaita rokotteita, jotka otettiin käyttöön varsin pian tautien toteamisen jälkeen. Rokotteiden avulla taudit on saatu hallintaan. Samanaikaisesti mikrobilääkekulutus sioille on pienentynyt.

Markkerirokotteet apuna taudinvastustuksessa

Tiettyjä vakavia tai vaarallisia eläintauteja vastustetaan myös taudin juurimisella eli eradikoinnilla, jolloin infektion leviäminen estetään lopettamalla tartunnan saaneet ja niiden lähipiirissä olevat eläimet. Näin toimittiin vuosituhannen alussa, kun suu- ja sorkkatauti levisi Isossa-Britanniassa noin 2 000 nauta- ja lammastilalle ja lähes 6 miljoonaa eläintä jouduttiin lopettamaan. Taudin aiheuttamat taloudelliset tappiot nousivat tuolloin noin 3,1 miljardiin puntaan (n. 3,9 mrd. e).

Eläinten lopettaminen taudin vastustuksen muotona on herättänyt hyvin paljon arvostelua. Sitä pidetään eläinsuojelullisesti arveluttavana ja kalliina. Arvokkaiden jalostuseläinten menetys on lisäksi korvaamatonta. Yhtenä vaihtoehtona eläinten lopettamiselle on kehitteillä markkerirokotteita, jolloin rokotetut eläimet voidaan erottaa infektoituneista eläimistä. Tämäntyyppiset rokotteet eivät häiritse taudinvalvontaohjelmia. ■

Lisätietoja

Editorial: Improving the quality of veterinarians' services. www.oie.int.

Epidemiological update: Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV) (6.5.2014). ecdc.europa.eu.

Information des RKI zu Erkrankungsfällen durch das MERS-Coronavirus (6.6.2014). www.rki.de.

Health topics: Rabies. ecdc.europa.eu.

EU:n lemmikkieläinasetus 576/2013. eur-lex.europa.eu.

Foot and mouth disease. footandmouth.fera.defra.gov.uk.